

Crnogorske dinastije I:
Đorđe Borozan: „Duklja – Zeta –
Crna Gora: Vojislavljevići – Balšići
– Crnojevići”, Cetinje 2015;
Crnogorske dinastije II:
Živko M. Andrijašević,
„Dinastija Petrović-Njegoš”,
Cetinje 2015.
(Nebojša Čagorović)

Crnogorsko ministarstvo kulture je izdalo dvotomnu monografiju „Crnogorske dinastije” čiji su autori Đorđe Borozan i Živko Andrijašević. Monografijom su se sagledala „politička, duhovna, socijalna i kulturološka kretanja Crne Gore u srednjem i novom vijeku, kroz dinastičku istoriju Vojislavljevića, Balšića, Crnojevića i Petrovića...¹ Na ovaj način se htjelo popuniti neke od krupnih praznina u crnogorskoj istoriografiji i potpomoći izgradnja crnogorskog ideniteta u obnovljenoj crnogorskoj državi. Ovoga poduhvata su se prihvatila dva renomirana crnogorska povjesničara dr Đorđe Borozan i dr Živko M. Andrijašević koji pripadaju različitim generacijama i čiji ukupan rezultat služi i njima i izdavaču na čast.

Akademik Borozan je autor prvoga toma *Duklja – Zeta – Crna Gora: Vojislavljevići – Balšići – Crnojevići* kojeg je napisao „u znaku poimanja i osjećanja trojstva na crnogorski način: državnog u imenima, Duklja – Zeta – Crna Gora; geografskog u nazivima Lovćen, Rumija, Durmitor; duhovnog u transcendentnim sudbinama Sv. Vladimira Dukljanskog, *Oktoiha* Đurđa Crnojevića i *Luče mikrokozme* Petra II Petrovića Njegoša”.

Svoju istorijsku sintezu autor je istakao sa kredom da će „crnogorska istoriografija bez gnjeva i pristrasnosti, biti u stanju da naučno pruži srpskoj, hrvatskoj i albanskoj istriografiji da se oko prošlosti, pogotovo one koja je posebna i zajednička u mnogo čemu, ne moramo služiti nepostojećim izvorima, nepouzdanim tumačenjima, svojatanjima iz političkih, crkvenih i ideoloških razloga” i da „pokuša da baštinski sagleda etnološko, kulturološko i političko nasljeđe Crne Gore tokom njene državne i pravne posebnosti u vrijeme po-

¹ <http://www.mku.gov.me/vijesti/151528/Objavljena-monografija-Crnogorske-dinastije.html>

menutih dinastija i da u vremenu i prostoru zapazi domete, smisao i značaj posebnosti”. Borozan se potrudio da sem političko-diplomatske istorije zemlje u kojoj se prepliću legenda, sudbina dinasta i dvorjana, intriga i istorija pruži i socijalnu povijest i istoriju kulture i pismenosti Crne Gore toga doba. U tumačenju je obazriv, a data dokumenta su pažljivo izabrana da bi budućim povjesničarima pružili mogućnost da sastave jednu drugu naraciju.

Andrijašević je sintetizirao 221 godinu dugu povijest vladarske kuće Petrovića. Ovdje je možda napisao neke od svojih ponajboljih stranica. Ono što Andrijaševića krasí kao istoričara je zavodljivost pisanja, logičnost zaključivanja i spremnost da povijest promatra u kontekstu širih događaja, da donese očigledne opore zaključke, koji se opiru mitologizaciji prošlosti i da na bazi činjenica i arhivskog rada prevrednuje i ličnosti i politike i njihove istoričare, ne izbjegavajući kontroverzne pasaže koje svaki narod i svaka država ima. U Andrijaševićevom rukopisu se prepoznaje njegova istorijska strast i on ne krije svoje favorite u mimohodu državotvornih ličnosti na crnogorskoj povijesnoj sceni, kojom su tokom osamnaestoga i devetnaestoga vijeka prohujali avanaturisti, sjecikese, filantropi, putopisci, botaničari, špijuni, ratnici i vojskovođe. Tako Andrijašević za knjaza Danila s razlogom ocjenjuje da je on „državnik crnogorske ideje” koji nije robovao „epskim fantazijama” i da je „personifikacija crnogorske borbe za državnu nezavisnost i međunarodni subjektivitet, personifikacija odlučnosti i posvećenosti u rješavanju „crnogorskog pitanja”, ali i najdosljedniji crnogorski vladar u pravljenju otklona od političke mitologije koja u svom temelju ima ‘osvetu Kosova’. Iz takvog političkog mišljenja prirodno je proistekla i njegova ideja o samoizdržavanju Crne Gore.” U obradi ovoga vladara Andrijašević se oslanja u najvećem dijelu na svoju uvodnu studiju „Političko djelovanje i vladarska ličnost knjaza Danila Petrovića” iz knjige *Knjaz Danilo Petrović-Njegoš: Politički spisi* koja je objavljena 2013. godine.

Andrijašević je duboko u pravu kada je napisao da ovakve sintetizirane povjesnice koje obuhvataju vjekove „na izvjestan način predstavljaju personalizovanu istoriju Crne Gore i ... i da je ona samo jedna varijanta istorigrafske priče o već obrađivanoj temi.” Ono što je novina da do sada takvu širinu zahvata sa takvim rezultatom nijesmo imali. U tom smislu oba autora su ostavila upečatljiv miljokaz za dalje povjesne intepretacije ovih perioda crnogorske istorije. Ova monografija je još jedan upečatljiv dokaz o neprikinutoj državotvornoj niti koja je oblikovala savremeni identitet Crnogoraca i Crne Gore.

Kada je politička zvijezda detroniziranih Petrovića ugasila u političkom egzilu u Crnoj Gori je ostao osiromašeni crnogorski narod upodobljen za asimilatorske ili radikalne politike koje su krasile njegov dvadeseti vijek, čiju cijenu je duboko platio ili još uvijek plaća. U takvim prilikama koje su oblikovale savremene podjele i koje su trajale bezmalo do juče, ovakve knjige i sa ovakvim nalazima se i nijesu mogle pojaviti.

Iako su grafički istovjetno oblikovane ove odvojene knjige istoga projekta su pisane kao odvojene monografije sa posebnim ISBN brojevima i sem male naznake „Crnogorske dinastije I i II” i zahvale autora izdavaču na samom kraju druge knjige, teško je iz njihovih podataka na koricama ili na naslovnim stranicama zaključiti da su dio istog projekta, kako su predstavljene javnosti i takve odvojene se našle i u prodaji. Knjige su likovno i grafički bogato uređene i sadrže probranu arhivsku i foto dokumentaciju. Ono što im fali je kazalo ličnosti i pojmova. Pažljivijem akademskom izdavaču potreba za njima ne bi promakla.